

Afstudeerprojecten HAS Hogeschool: 'wie stuurt de leefomgeving?'

Vooraf gemeentes vaak struikelblok in de uitvoering naar meer biodiversiteit

Op 8 juli organiseerde de HAS Hogeschool in Den Bosch een kennissessie rondom de centrale vraag: wie stuurt de leefomgeving? Vanuit verschillende disciplines presenteerden studenten hun afstudeerprojecten rond dit thema, afgewisseld met paneldiscussies door verschillende experts. Samen met aannemers, gemeentes en bewoners bogen studenten zich over diverse vragen: in hoeverre kunnen data een rol spelen bij het vergroten van de biodiversiteit? Wie is het belangrijkste voor de effectiviteit van projecten: de gemeente, bewoners of de aannemer? En wat doen gemeentes om hun doelstellingen ten aanzien van biodiversiteit om te zetten in acties?

Auteur: Fleur Dil

'Het hbo heeft een unieke positie', stelt Caroline de Feijter, docent aan de HAS. 'Wij krijgen te maken met vraagstukken vanuit verschillende invalshoeken, kunnen inzichten delen en deze vervolgens kenbaar maken.' Door deze centrale rol is een onderwijsinstelling dan ook bij uitstek het instituut om kennis en ervaring samen te brengen in een kennissessie. Het doel van deze sessie? 'Kijken of we een rode draad kunnen vinden en een visie op de toekomst kunnen geven.'

Maatschappelijk gericht

Om te weten waar het hbo nu staat, moet je eerst weten waar het vandaan komt. 'Vraagstukken werden een jaar of twaalf geleden veel technischer benaderd', vertelt docent Paul van de Donk. 'Tegenwoordig zijn de onderwerpen maatschappelijker gericht, meer op gezondheid en welzijn. We bouwen duidelijk voort op kennis die we in het verleden hebben opgedaan.' Dat vraagstukken rond de groene ruimte worden gekoppeld aan maatschappelijke thema's, blijkt ook uit de insteek die voor deze kennis-

sessie is gekozen. Hoe verbeteren we onze leefbaarheid, welke middelen zijn daartoe het effectiefst en wie kan dit het best organiseren? Hoewel de resultaten per afstudeeropdracht soms van elkaar verschillen, vallen er wel degelijk lessen uit te trekken. Hieronder de belangrijkste conclusies op een rij, gecentreerd rond een kennisvraag.

Van doelstelling naar resultaat

De eerste kennisvraag focust op de effectiviteit van gemeentes bij het omzetten van doelstellingen omtrent biodiversiteit in gerichte acties, ofwel kpi's (kritieke prestatie-indicatoren). Vrijwel iedere gemeente heeft verbetering van de biodiversiteit opgenomen in beleidsplannen, maar dit leidt zelden tot concrete acties. De gemeente Zoetermeer is daarop geen uitzondering. Voor deze gemeente werd gekeken in hoeverre het meldingssysteem voor de openbare ruimte gebruikt kan worden om kpi's vast te stellen. Dit systeem blijkt echter geen geschikt middel te zijn, zo concludeert één van de studenten die betrokken is bij dit project. 'Om meldingen te kunnen gebruiken,

5 min. leestijd

zou er veel meer geïnterviewd moeten worden', stelt Tim. 'Ons advies zou zijn het meldingssysteem te gebruiken om trends te signaleren.' Daarnaast blijkt het koppelen van kpi's aan biodiversiteit op zich al problematisch; biodiversiteit is teveel een containerbegrip. 'Je moet eerst vaststellen welk doel je wilt halen', vindt Spijker, betrokken bij het ondernemers- en bewonersinitiatief BuurtGroenBedrijf in het Spijkerkwartier in Arnhem. Een bijkomend probleem is dat onduidelijk is hoe hoog de biodiversiteit zou moeten zijn om maatschappelijke problemen zoals overlast en verbetering van de gezondheid op te lossen. Zelfs Stijn, die voor zijn afstudeeropdracht bij idverde wel met een meetmethode werkte, moet erkennen dat het meten van biodiversiteit lastig is. Het discussiepanel, bestaande uit Kees de Vette van het Ingenieursbureau gemeente Rotterdam, Yolanda van Looij, coördinator van het BuurtGroenBedrijf, en Zef Hermans, adviseur ecologie, waren het er unaniem over eens dat verbetering van de biodiversiteit uiteindelijk

lijkt gewoon een kwestie van doen is. En dat is eerder de kracht van buurtinitiatieven dan van gemeenten zelf. Hermans: 'Gemeenten zijn een beetje bang om te handelen.' De Vette vult aan: 'De vraag om meer biodiversiteit komt ook vaak vanuit bewoners zelf. Gemeenten zijn te conservatief.' Van belang is daarbij wel dat bewoners geïnformeerd worden, zodat ze weten wat ze doen. 'Als mensen niks van groen afweten, is alles onkruid', meent Van Looij.

Rol van open data

Het verzamelen van data kan een hulpmiddel zijn om de staat van de leefomgeving in kaart te brengen. Maar de ene set data is de andere niet. Zo is het meldingssysteem voor de openbare ruimte dat de gemeente Zoetermeer wil hanteren veel te subjectief. Rik: 'Deze data zeggen niet zoveel over wat de burger ervan vindt. Je hebt immers notoire melders en je hebt burgers die niets melden.' Gies, die zijn afstudeeropdracht bij aannemersbedrijf Vebego deed, vindt dat data uit

beheersystemen van gemeenten wel bruikbare informatie kunnen opleveren. Door het uniformeren van verschillende typen gegevens met het Informatiemodel Beheer Openbare Ruimte (Imbor) kunnen data zo geregistreerd worden dat ze inzichtelijk worden. 'Maar helaas', zegt Gies, 'doen gemeenten nog weinig met deze informatie.' Voor een afstudeeropdracht in Heusden benaderde Hugo het onderwerp vanuit de bewoners. 'Door gebruik te maken van kaarten zoals Atlas en de enquête tool Maptionnaire kunnen specifieke en kwalitatieve hoogstaande gegevens worden verzameld, waarmee burgers naar de gemeente kunnen', zo concludeert Hugo.

De dataspecialisten Pim Kantebeen (coördinator van de Atlas Leefomgeving bij Rijkswaterstaat) en Joost Verhagen (Cobra Groeninzicht) zijn echter terughoudend als het gaat om de inzet van data voor het formuleren van kpi's. 'Zijn data het doel of slechts het middel?' vraagt Verhagen zich af. Vanzelfsprekend het laatste: 'Data helpen om thema's inzichtelijk te maken en om de discussie te kunnen voeren', meent Verhagen. 'Bovendien', vult Kantebeen aan, 'is het thema biodiversiteit veel te holistisch om aan één set data op te hangen.' Max de Visser, junior docent aan de HAS, wil wel het nut van data benadrukken: 'Data geven wel degelijk inzichten. Ik wil er ook voor pleiten dat iedere student leert omgaan met data.' Dit wordt door de dataspecialisten vanzelfsprekend niet weersproken. 'Door als gemeente biodiversiteit met kpi's meetbaar te maken aan de hand van data, ga je in ieder geval weg van de beeldbestekken', meent Verhagen.

Wie heeft welke rol?

Bij de laatste kennisvraag werd gekeken naar de rol van verschillende belanghebbenden: bewoners, gemeenten en aannemers. In Heusden, waar de gemeente probeert een bewonersinitiatief van de grond te krijgen, zijn de ervaringen niet onverdeeld positief: 'Als het erop aankomt, zijn bewoners moeilijk in beweging te krijgen', zo stelt Teun. 'De gemeente zou meer de leiding moeten nemen om bewoners op het podium te zetten.' In het Spijkerkwartier slaat het bewonersinitiatief juist goed aan. 'Bewoners kennen de ruimte door en door', vertelt Maaïke. 'Er is een groot netwerk en veel kennis. Kennisdeling tussen gemeente en bewoners is daarbij zeer waardevol.'

'Tegenwoordig zijn de onderwerpen maatschappelijker gericht, meer op gezondheid en welzijn'

Discussiepanel

Het koppelen van kpi's aan biodiversiteit blijkt op zich al problematisch; biodiversiteit is teveel een containerbegrip

De aannemer

Bij aannemersbedrijf Vebego, waar de opdracht in het teken stond van de monitor 'gezonde leefomgeving', werd gekeken naar de rol van de aannemer. De monitor, die inzicht verschaft in verandering van werkzaamheden en de gesteldheid van een wijk met betrekking tot biodiversiteit en klimaat, wordt door verschillende gemeenten gebruikt. Twan, één van de studenten die betrokken is bij dit project: 'Een gemeente vertelde ons dat de rollen zijn omgedraaid sinds ze met de monitor werken. Eerst moest er worden gewacht op beleid

voordat het kon worden uitgevoerd; nu kan er veel sneller worden geschakeld door de kennis die de aannemer heeft.' Door data in kaart te brengen, kan er lopende een contract bijgestuurd worden, wat tijdswinst oplevert. Twan ziet duidelijk voordelen wanneer een aannemer de leiding neemt. 'Een aannemer moet binnen een bepaald tijdsbestek prestaties leveren en gaat daardoor veel doelgerichter te werk.' De panelleden Vincent Snels, inwoner van de gemeente Heusden en betrokken bij de

opdracht vanuit het Klimaatplein Heusden, en Peter van Kemenade van Vebego, herkennen het gebrek aan slagkracht bij gemeenten om de leefomgeving biodiverser te maken. 'Gemeenten willen eerst bewijs zien, terwijl het vaak klip en klaar is wat goed is voor de biodiversiteit en wat niet. Daar heb je niet altijd data voor nodig', zegt Van Kemenade. 'Gemeenten zouden een stap terug moeten zetten', vindt Snels. 'Laat de uitvoerder – wie dat ook is – zijn werk doen, zonder te sturen vanuit welk type bestek dan ook.'

De toekomst

Een algehele conclusie lijkt lastig te trekken na bespreking van alle afstudeeropdrachten. Aanbevelingen voor de toekomst zijn er echter wel. De docenten van de HAS spreken de hoop uit dat er een langdurig project kan worden gedaan, waarbij voor langere tijd wordt gemonitord hoe gemeente, aannemer en bewoners zij aan zij kunnen staan. De Feijter: 'Op deze manier kun je je theorieën ook in de praktijk zien. Er wordt veel geschreven; je hoopt altijd maar dat er ook iets mee wordt gedaan.' Ook het belang van data wordt hierbij benadrukt. 'Je ziet nu een heleboel niet', zegt Van de Donk. 'Met verschillende tools zoals het gezondheidsmodel en Atlas kun je misschien informatie naar boven halen die je nu niet kent.'

